

דברי תורה והסלידות

פרשת כי תצא

ט' אלול
תשפ"ג לפ"ק
גליון תי"ח
שנה ט'

י"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מורינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון בייער שליט"א
רב דשכונת ריב"ל ב"ש

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

לע"נ הגה"צ מוהר"ר מאיר רפאל ב"ר ניסן זצ"ל

פניני הפרשה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שבי. שמעתי ממורי זלה"ה ביאור פסוק כי תצא למלחמה על אויביך וגו' ושבית שבי, כי על ידי טענת היצר הרע עצמו, בזה כובש את היצר הרע, שאם הוא זריז במלאכתו לפתות את האדם בעבירה, כדי לעשות שליחות ה' יתברך, כמו שכתוב בזוהר (ח"ב קס"ג א) משל הזונה, מזה יקח האדם מוסר לעצמו, שיהיה הוא זריז במלאכתו, שלא לשמוע ליצר הרע, שהוא רצון קונו יתברך שמו וכו', ודברי פי חכם חן. תולדות יעקב יוסף פרשת בחוקותי

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך וגו' וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה (כא, י). יש לפרש בדרך רמז כי תצא למלחמה על אויביך היינו תיכף כשיהיה איתערותא דלתתא ותצא למלחמה נגד היצר הרע אז בודאי ונתנו ה' אלקיך בידך כמאמרם ז"ל (שיר השירים רבה ה, ב) פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם ארובות ארובות, וראית בשביה אשת יפת תואר זהו גם כן הבטחה כשיתן ה' אלהיך בידך את היצר הרע אז וראית איך שהשכינה שהיא אשת יפת תואר היא בשביה כביכול, וחשקת בה לפדותה מן השביה ולקחת לך לאשה והבן.

דגל מחנה אפרים

כי תצא למלחמה וגו' ונתנו וגו' (כא, י). וימסרנו היה לו לומר, מה זה לשון נתינה, ונראה לי על פי ששמעתי ממוזלה"ה (תפלה למשה קיט, קסב אות ב) שפירש מאמרם (מגילה ו ע"ב) יגעתי ומצאתי תאמין, דשני אלו סותרים אהדדי, דמציאה בא בהסח הדעת ולא ביגיעה, אבל הענין, דאם האדם מיגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב

הלימוד טשו"ע מסוגל גם להוסיף אומץ עי"ז ביראת ה' כל היום, כי כן טבע האדם שהלכה שלמד עלי בורייה, זה מביא לו ומשפיע בקרבו יראת חטא להזהר בכל זה, וכן ראיתי מובא בשם מרן הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שאמר בקדשו שרכש לו יראת שמים מלימוד טור ב"י ובפרט מלימוד טור וב"י או"ח שאב יראת שמים במדה גדושה עכדבה"ק, ואמרתי לרמז בזה במאה"כ (דברים כ' א) כי תצא למלחמה על אויבך, כמ"ש בספה"ק שרומז על עבודת האדם במלחמת היצה"ר, וראית בשביה וגו' "ראית" בגימטריא "תורה" דהיינו שע"י התורה יוכל לנצח יצרו הרע וכארז"ל (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין כנגדו, וע"ז גמר אומר בשבי"ה ר"ת ש'זונה הלכות ב'כל יום, דע"י שיחי' שונה הלכות בכל יום שזהו עיקר החיוב במצות תלמוד תורה כנ"ל, זכה להיות כובש את יצרו ולנצח על מלאכת בית ה'.

כי תצא גו' ושבית שבי (כא, י). הנה ידוע שכל עיקר כוונתם של ישראל כשהיו יוצאים למלחמה על אויביהם היה רק עבור הניצוצות הקדושים שהיו מפוזרים ומובלעים וסגורים ונבוכים ביניהם של החיצונים שורש הרע מאז מחטא אדם הראשון, וישראל במעשיהם הטובים ובמחשבתם הטהורה היו פודים אותם מהשבי והמאסר שהיו כלואים שם, וזהו שאמר כי תצא כו' ושבית שבי, היינו שעיקר כוונתך יהיה רק להוציא הניצוצות הקדושים מכל מקומות מושבותיהם שהם מובלעים בתוך שורש הרע ולהוציא בולעו מפיו ולהעלות הניצוצות הקדושים למקור שורשם הרמה בקודש, וכן יהי רצון אמן. **אוהב ישראל**

אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלקים בקרבו, וזהו שאמרו יגעתי ואחר זה מצאתי, בהסח הדעת, תאמין, ע"כ דבריו, וכן הענין נגד יצר הרע, אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך, אם שתעלה חרס בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו יי' אלקיך בידך, בבחינת נתינה ומתנה, כדכתיב (תהלים לז, לב-ג) צופה וגו' ה' לא יעזבנו, והבן.

ועל דרך המוסר אפשר לי לומר, דכתיב (משלי לא, יג-טו) דרשה צמר ופשתים וגו', יש לי לפרש כי מבואר (תנחומא בראשית ט) טעם איסור שעטנז כי מצינו (בראשית ד, ג) קין הביא מפרי האדמה מנחה משל פשתן הגרוע, כי לא היה ברצון, כי אם בהכרח, אבל הבל הביא ברצון גמור ובלבב שלם, ולכך הביא מבכורות צאנו ומחלביהן, אמר הקב"ה אל יתערב קרבנו של קין בשל הבל, לכך אסור ללבוש צמר ופשתים יחדיו, וזהו שאמר, דרשה (טעם איסור) צמר ופשתים, ועל ידי זה ותעש בחפץ (ברצון) כפיה. **ייטב לב**

כי תצא מחנה על אויבך להלחם מלחמת ונצוח יצרך, אז ונשמרת מכל דבר רע (כג י). רצה לומר, דבורים רעים ורכילות, כי יהיה בך וגו', כי זה פירוש לשון דהא ונתינת טעם; שלזה תצטרך להשמר ביותר מזה, כי אם לא תעשה כן - יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וגו' - שתתן ח"ו כח לסטרא אחרא להתגרות בך ולטמאות אותך, ולזה אמר בסמוך שהעצה לזה ויתד תהיה לך על אונך וגו' שטוב שתתן אצבעך לתוך אזניך לבל תדע מדברים הנדברים שיהיה בהם לשון הרע, אם תגלן אחר זה, וקל להבין. **מאור ושמש**

ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך וגו' (כג, י). לכאורה מה זה ענין לכאן, דכאן אין שייך לומר רק נתינת טעם לתיעוב מואב על אשר שכר וכו', אך הוא להיות דהלכה מרווחת היא דשליח שעבר על דעת משלחו לא עשה כלום (חומ"מ הל' שלוחין קפ"ב ס"ב), ואם כן קשה דהרי בלעם עבר על דעת משלחו דבירך את ישראל, ואם כן לא הוי מעשה כלל, לזה אמר דהשליח לא עבר דבאמת הזמין בפיו דברי קללה, רק שהש"י היפך אותם הדיבורים עצמם לברכה, ואם כן השליח לא עיוות, ומעשיהם הוה מעשה שכירות מעליא, נ"ל. **אגרא דכלה**

כי תבא בכרם רעך וגו' (כג כה). יש לרמז לבל יפול לב האדם בנסיעתו אל צדיקי הדור, והוא יודע בנפשו אח"כ אשר לא הועיל כלום, כי בבואו לביתו הרי הוא כמקודם, והדיבורים של הצדיק לא עשו כלל מסילה בלבבו, וזה הוא עצת היצר

הרע למען יהיה נסוג אחור מזה וימנע לדבק עצמו אל הצדיקים, ובאמת כבר אמרו הצדיקים אשר גם חיי שעה הוא טוב, ועכ"פ בעת היותו אצל הצדיקים ושומע דיבורי תורתם, אז בשעת מעשה מהרהר בטוב, ואז טוב לו, ומפקחין את הגל בשבת עבור חיי שעה (עיי' יומא פג), וזהו 'כי תבא בכרם רעך', רומז על הצדיק שנקרא כרם ד' צבאות, שאינו מקבל הרכבה ממין אחר, אז 'ואכלת ענבים כנפשך שבעך', היינו, שתשמע דבריו בחשק גדול כדמיון האוכל להשביע רעבון נפשו, אף שידעת 'ואל כליך לא תתן', שיודע אתה בנפשך אשר לא יפעלו בלבבך לנצח, ובבואך לביתך תהיה כאז ומקדם, ואם כן תאמר מה לי אם אשמע דבריו הקדושים בלי יועיל כלל, אל תאמר כאלה, כי גם חיי שעה טוב מאוד.

אמרי נועם

ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש וגו' ואליו הוא נושא את נפשו (דברים כד טו). איתא בשם האריז"ל (שער הפסוקים) ביומו תתן שכרו ר"ת שבת וכן הוא צירוף אותיות שבת בשבת, שבשבת יורדת קדושה וצריך כל אחד ליבוש ממה שאינו יכול לקבל הקדושה בשלימות, מזה שהוא אינו ראוי לקבל אור כזה, קודם החטא לא היו צריכים להבושה ואח"כ, לאחר החטא, איתא (ברכות יב:) כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו שנאמר (יחזקאל טז, סג) למען תזכרי ובשת וגו' בכפרי לך לכל אשר עשית, בשבת ג"כ כתיב (ישעיה נב ב) שומר שבת מחללו ואיתא (שבת קיח:) מחול לו ואיתא (מהאריז"ל) שבשבת מחזירים הכתרים של הקדמת נעשה לנשמע, איתא (שבת י:) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה היינו שהיא גנוזה ואין יכולים לקבלה בשלימות, ואליו הוא נושא את נפשו זו היא הנשמה היתירה של שבת ועל זה היא הבושה מה שאין האדם מוכן לקבל מה שנותנים לו מן השמים, ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש היינו שדבר זה שייך בכל יום ועל כל פנים בשבת, ביומו תתן שכרו, צריך לתקן כל הימים עד שיתקיים למפרע ולא תבוא עליו השמש, וזה ענין הפלוגתא בין בית שמאי לבית הלל (ביצה טז א) שב"ש אומרים מחד שביך לשבתך וב"ה אומרים ברוך ה' יום יום, איתא (זוה"ק ח"ג כט א) שתלמיד חכם הוא בחינת שבת היינו שצריך להעלות בכל יום כמו בשבת וזהו דכתיב (במדבר כה י) עולת שבת בשבת, ואיתא בשם המגלה עמוקות על כפל לשון הפסוק (ויקרא כד ח) ביום השבת ביום השבת יערכנו היינו שמלכתחילה צריך לתקן ולהעלות בכל יום ומי שאינו מעלה בכל ימי השבוע יעלה בשבת הכל.

אמרי אמת

אלול

התהו מקום השביה האמיתי מדור הקליפות. ואחר כך כשזה נזכר ומתחרט באמת והולך ושב בתשובה ומתקרב לבוראו. ודאי הקדוש ברוך הוא מקבל תענוג ונחת רוח מזה להתעלס באהבים. וקורא לו שם, חביב אהוב ונחמד קרוב וידיד והוא עושה מצוות והקב"ה מקבלו ממנו בנחת ושמחה. ולא עוד אלא שמתאוה להן כמו שאיתא ברמב"ם ז"ל (פרק ז' מהלכות תשובה הלכה ו' ז'). ואז הוא למעלה למעלה במקום שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם כמאמר חז"ל (סנהדרין צ"ט א.).

תנאי בשב לתשובה

ותנאי מתנה עמו שהתשובה יתקבל דאמנם זה אינו כי אם כאשר זה החוטא בזוכרו מה שעויה והמרה נגד בוראו יצא לבו מכל וכל ואינו יודע כלל מה לעשות. ואם היה יכול היה עושה לו בעצמו כל הארבע מיתות וכל מיני צער שבעולם. ואך שאסור לאדם לאבד עצמו לדעת. ותגדל אש המדורה בלבבו בחרטה על העבר עד בלתי שיעור.

ועתה הוא מתלהב ובוער בלבבו כרשפי אש ממש לה' אלהיו להדבק בו בדיבוק עצום שלא להפרד ממנו אף רגע אחת בכל ימי חייו. ועוזב כל אשר לו מבית ומחוץ מגוף וממון ואשה ובנים וכל אשר לו בשביל אהבת ה' אלהיו. ובוער יומם ולילה בשמחה ויראה ואהבה לעבוד את ה' בכל לבבו ונפשו. ומיצר עצמו תמיד על ההרחקה שנתרחק עד עתה. ובכח הלז נותן דעתו לשוב ביותר ויותר בשברון לבו באמת. אז נולד תענוג גדול ושעשוע גדולה לפני מלך יוצר כל, ממש כבן החביב הבא אל אביו מארץ מרחק וברח מן השביה. כי אם לא נעשה ככל הנזכר הרי עדיין בשביה הוא ובהרחקה מאביו שבשמים ואיזו תענוג ושמחה יגיע לבוראו מזה.

ע"י שמחה נתקבל תשובתו

ואולם אם נעשה ככל הנזכר, נחת ינחת הקדוש ברוך הוא מזה למאוד בראותו שברון לב זה החוטא והתלהבות לבו כרשפי אש לשוב אליו אחרי הפרדו מאתו. התענוג והשמחה הלז מכפר על המרחק אשר נתרחק ונעשה אהוב וקרוב וידיד כנזכר.

תשובה צריך להיות על כל חטאיו

וממשיך ומבאר שם בדבריו הק' דתשובה צריך להיות על כל החטאים ומביא הרמב"ם ז"ל (בפרק שביעי מהלכות תשובה הלכה ג') וזה לשונו: אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וכו' אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה וכו' ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן וכו'.

*

ע"י קדושת שבת קודש זוכה שיגיע לתשובה שלימה

ובהמשך דבריו מבאר הבאר מים חיים כי בהגיע יום שבת קדשנו

באגרא דכלה (פרשת פינחס) מביא מספר מגלה עמוקות המבאר גדולת ומעלת חודש אלול הנה ידוע דיעקב לקח מעשו האות יו"ד, דעשו קראוהו עשו על שם שהיה נגמר בשערות, ויעקב נקרא יעקב על שם שנאחז בעקב עשו. ולכאורה הוה ליה לקרותו עשוי, ויעקב הוה ליה לקרותו עקב.

אך הסיבה הוא דידוע דחודשי ניסן אייר סיון נפלו לחלק יעקב ובהן הצלחת ישראל, ותמוז אב אלול לחלקו של עשו, ויעקב נטל ממנו בחזקה חודש אלול שיהיה הכנה לישראל לתשובה שלימה קודם יום הדין.

ובטעם הדבר מבואר בספר יצירה שהאות יו"ד מרומז נגד חודש אלול עיי"ש בדבריו הק', ובזה מבאר דבריו שלקח יעקב מעשו דוקא האות יו"ד דהיינו חודש אלול כדי שנוכל להכין את עצמינו כראוי לימים הנוראים הבעל"ט והיא ע"י תשובה.

*

ביאור איך תשובה מהני ובאיזה אופן

בספר חסד לאברהם (מעין ד נהר מ) מקשה דאיך יתכן הרשע שהלך כל ימיו אחרי שרירות לבו, ולבסוף נתחרט ואומר חטאתי וגו' שיהיו נמחלים לו כל עונותיו בדבור חטאתי וכו'.

ומתרץ שם בספרו הק' דכל שעה שהבן הישראלי חוטא ועובר על מאמר יוצרו, הקדוש ברוך הוא מתמלא כעס וחימה עליו, והיצה"ר שמח, והכל לפי שיעור החטא ומדרגת החוטא. וכשישראל מתחרט על מעשיו ואומר חטאתי, היצה"ר מצטער לרוב, והקדוש ברוך הוא שמח שמחה גדולה, כי השמחה שמקבל הקדוש ברוך הוא בעת החרטה היא כפל כפלים מן הכעס שכעס בשעת העבירה, וה"ה הדאגה שקיבל היצה"ר בעת החרטה הוא כפל כפלים מהשמחה ששמח בשעת העבירה, בעבור שנחשב לפני המקום כאלו החוטא בעת החטא כאלו השוה את היצה"ר לקוב"ה, ובעת החרטה כאילו הפילו עד תהום רבה, וזה כאשר תהיה החרטה בלבב שלם.

וכדברים האלה איתא בספר הק' באר מים חיים (פרשת בעליותך) במשל אב ובן שיש לו שני בנים האחד אצלו כל ימיו. והאחד נתרחק מאתו ועזב ארץ מולדתו ובית אביו, והלך לו אל ארץ אחרת ושהה שם ימים ושנים ונלקח שם לשביה. ובודאי יגיע לאביו צער גדול מזה על התרחקו מאתו. ובפרט אחר הלקחו שם לשביה ודאי אשר רחמנות האב על בנו הוא עד בלי שיעור. ולימים כאשר יזמן שבן הזה ברח מהשביה ובא אצל אביו בשמחה ואהבה. הנה יגדל שמחת האב עד בלי שיעור וערך בכפלי כפלים. מה שאין כן בבן היושב אצלו תמיד אף שמקבל תענוג מאתו. אין זה כתענוג הבן הבא ממרחק.

והנמשל הוא דאדם החוטא שנתרחק מהקב"ה וכביכול הקדוש ברוך הוא יש לו געגועין עליו וגודל רחמנותו עליו על מה שברח אל ארץ

אשר הקדושה מאירה ומופיע בו על כל נשמות ישראל וכל אדם לפי מה שהוא מרגיש בנפשו תוספת קדושה תוספת יראה תוספת אהבה למלך עולמים ברוך הוא. וביחוד אשר נאסר בו הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים והכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד. והוא רומז על הנזכר שאסור לאדם לצאת מיחודו ואחדותו על רגע אל עלמא דפרודא ח"ו. ושלא להכניס ח"ו משם לרשות היחיד. ואז צריך להתבושש מאוד ממעשה החול ממה שעבר עליו בהוצאה והכנסה. ובפרט אם ח"ו מרגיש בעצמו מעבירה גמורה דאורייתא או דרבנן שהעובר על איסור קל של דרבנן מקרי רשע כמאמר חז"ל (יבמות כ' א), או מעבירות שאדם דש בעקביו, שהבושה תגדל אצלו מאור פני מלך חיים המאיר ומופיע ביום שבת קדשנו. ואז נתהפך אצלו הבשת לתשב ששב אל ה' בכל לבבו ונפשו ומקבל עליו באמת מעתה לאהבה את ה' ולירא ממנו ולפאר לבוראו ולנצח יצרו ולהודות לשמו יתברך ולהתקשר בו ולהמליכו על כל אבר וגיד מרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו מלכות גמורה (כסדר המדות הידועות) וליחד את לבבו ומחשבתו ודיבורו ומעשיו וכל תנועותיו והרגשותיו שיהיו הכל ביחוד אליו

באמת ובתמים בלי שום מחשבת פסול חלילה עיי"ש עוד.

*

ולסיום ראינו לנכון להביא דברי בעל הבני יששכר זי"ע על הפסוק בירמיה אז תשמח בתולה במחול וכו' וזתו"ד שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מ"כ בליזענסק, פי' הפסוק אז תשמח בתולה היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח במחול כשימחול הש"י עונותיהם של ישראל עכ"ד.

ומוסיף שם הבני יששכר והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי"ז בחורים וזקנים יחדיו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדיו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא ולפעמים תגדל מעלתן כמשארז"ל (ברכות לז ב).

והשי"ת יעזור שנזכה להיות מן השבים בתשובה שלימה באמת ונזכה להכתב בספרן של צדיקים גמורים אמן.

סיפור

הפטיר רבנו ותבין את כוונתי.

וכך סיפר הרבי לפני שנים רבות חי בארעא קדישא דישאל דישאל יהודי חסיד ותמים ירא ושלם ור' אשר שמו היה ר' אשר יושב על התורה ועל העבודה ואין לו בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה אולם כדרכו של עולם גדלו בנותיו והגיעו לפרקן ולרש אין כל הן בקושי ניזון הוא כדי לחם צר ומים לחץ ממילגת הכולל מאותן פרוטות שחסכו אחיו שבגולה מפת לחמם כדי לתמוך בעניי ארץ הקודש, אך מאין יטול כדי הוצאות נישואין ונדוניה היה ר' אשר סמוך ובטוח בקונו התהלך עמו בתמימות ולא חקר אחר העתידות, אך העזר שכנגדו הפצירה בו דבר יום ביומו הן עליך מוטלת חובת ההשתדלות מדוע לא תיסע לגולה לסובב בין קהילות ישראל בוודאי יישאו אחינו לתמוך ביהודי נצרך מארץ הקודש ולקיים מצות הכנסת כלה!?

אך ר' אשר לתומו לא הפץ לנצל את זכות מצות ישוב ארץ ישראל שקנה ביסורין למען גיוס כספים, אך משראה שאינו יכול לעמוד בהפצרותיה נעתר ונערך למסע הארוך אך זאת קיבל על עצמו בתוקף עוז איני מגלה כי מארץ ישראל אני רק לצדיקי הדור אספר את מקום מוצאי אך בהיותי בין עמך ישראל לא אספר מאומה אם נגזר עלי לקבל את השפע המוכן עבורי שמה יגיע הוא אלי גם מבליעדי זאת כך הטלטל ר' אשר בדרכים לא דרכים בים וביבשה עד הגיעו עייף ויגע למדינותינו הלק וסובב בין בתי המדרש ובתי הקדש מפעם לפעם נכמרו עליו רחמי יהודים טובים וחננוהו בנדבה אך משעבר זמן ניכר הסיק ר' אשר כי באופן זה לא יועיל מאומה לפיכך כיתת את רגליו ועמד ובא לפני אבי מורי ורבי דעד הייליגער רוזינער שפך בפניו את מר לבו סיפר על המצוקה שבביתו ועל הקבלה שקיבל על עצמו טרם בואו הנה הקשיב אבי הק' לדברים הנאמרים באמת ולאחר ההורר

מה? הרים הגביר ר' לייב רובטשובער את גבות עיניו בפליאה אינך מוכן לקבל את מתנתי מדוע ולמה, זו הפעם הראשונה בה נתקל הגביר החסיד בתופעה שכזו מביט הוא חליפות בפני האברך העדין הניצב למולו ובמכתב הקודש המונח לפניו על השולחן מכתב מאת רבו הקדוש רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זיע"א בו הוא מרבה בשבחיו של האברך דן ואף מציין כי קרוב משפחה הוא לו ר' לייב חוכך בדעתו שמא אין הסכום שהציע מתאים לפי כבודו והוא מעלה את הסכום עוד ועוד עד שלוש מאות רובלים אך האברך נותר בשלו לא באתי לבקש צדקה, הסביר כל בקשתי היא רק פרוטות מועטות בהן אוכל להגיע אל מחוזי חפצי ותו לא, אך מדוע, מנסה ר' לייב את מזלו בכל זאת הן כה עז חפצי למלא את רצון מורי ורבי ולתמוך בך ככל יכולתי, אל נא ר' לייב במטותא מינד עיין נא בתוכן המכתב ותבין שים לב כי אין רבנו הקדוש ממליץ על מתן צדקה עבורי אלא מבקש הוא מאת הגביר החסיד הנודע רבי יעקב יוסף הלפרין מבראדיטשוב מחותנו של אביו מדו סבא קדישא מדוין זיע"א שידאג לי למשרה מכובדת בתוך שלל עסקיו אין כאן בקשה לנתינה או לצדקה.

וכעת, ממשיך האברך אסבר את אוזניך בטעמא דמילתא כאשר הגיעו מים עד נפש ובביתי כבר לא היה לחם לאכול פניתי בצר לי אל רבנו הקדוש שטחתי לפניו את סאת מצוקתי וביקשתי שיציידיני במכתב לאחינו בני ישראל שיתמכו בי ובבני משפחתי הלא סוף כל סוף בנם של קדושים הנני, אך רבנו סירב לא בקשת תמיכה אעניק לך ענה לי כי אם אשגר בידך מכתב אל מחותני ר' יעקב יוסף גביר אדיר הוא בנקאי ובעל עסקים מסועפים בוודאי ייעתר לבקשתי וימצא עבורך משרה המכבדת ומפרנסת את בעליה והכל יבוא על מקומו בשלום תא ואספר לך עובדא דהוה אצל אבא מארי

שיעורי הלכה

שיעורי ההלכה נתנדב ע"י

הנהלת בית הוראה "אוהל ציון"
שע"י ביהמ"ד סלנט - ריב"ל 28, בי"ש

בנשיאות הגה"צ מורינו הרב שליט"א

053-318-1922

ממורינו הרב שליט"א

הלכות ראש השנה / א'

סי' תקפ"א

סליחות ותחנונים

א. שאלה: מתי זמן אמירת סליחות בלילה או לפנות בוקר.

תשובה: נוהגים לקום באשמורת^א לומר סליחות ותחנונים.^ב

עכשיו מתאחרין על הרוב עד התחלת עמוד השחר, ומכל מקום ביום ראשון משכימים יותר קצת. בכדי שיתכן לומר לשון הפזמון שאומרים בו, בזעקתם בעוד ליל, וכן רצה עתירתם בעמדם בלילות:^ג

ב. שאלה: ממתי מתחילים לומר סליחות לפני ר"ה.

תשובה: בשו"ע כתוב הנוהגים מר"ח אלול ואילך עד יוה"כ.^ד ועי' בהערה הטעם.^ה ומ"מ אף לפי מנהג השו"ע אין אומרים סליחות ותחנונים בר"ח גופא.^ו

מנהג בני אשכנז הוא שאין אומרים סליחות מר"ח, אלא מיום א' שלפני ר"ה. והיינו מיום ראשון של השבוע שחל לפני ר"ה.

ג. שאלה: האם אומרים בר"ח, היה"ר שלאחר התהלים.

תשובה: לא.^ז

לדוד ה' אורי

ד. שאלה: מתי מתחילים לומר המזמור לדוד ה'

האם יתקעו במנחה.

תשובה: מסתבר שכ"ן.

ה. שאלה: אם אחד עומד באמצע ק"ש וברכותיה, ויש מניין שגמר ואין מי שיכול לתקוע, האם מותר להפסיק ולתקוע להם.

תשובה: מותר לתקוע, ואין זה הפסק.^ח

תהלים

ט. שאלה: מהו המנהג, לענין אמירת מזמורי תהלים בחודש אלול.

תשובה: נוהגים מר"ח ואילך אחר התפילה לומר בציבור עשרה מזמורים,^ט ונוהגין שאם אומרים יהי רצון שלפני תהלים, מדלגין תיבות "בהם שבעים שנה"^י. ויש לדקדק שאם אומרים היה"ר שלאחר התהלים, יאמרו בזכות "מזמורי" תהלים שקראנו לפניך, דהרי אין אומרים ספר שלם.^{יא}

י. שאלה: אם היו רק תשעה אנשים, ורוצים לצרף אחד אחר אמירת התהלים כדי לומר קדיש, כיצד ינהגו.

תשובה: אם אין עשרה בשעת אמירת התהלים, וממתנינים על אחד שישלים המנין, יש לשייר מזמור אחד [וי"א שדי בג' פסוקים]^{יב} ויאמרוהו כל המנין [וי"א שדי שאחד יאמר]^{יג} אחר שיבוא העשירי להשלים המנין, ואז יוכלו לומר קדיש.

אורי?

תשובה: במדינותינו נוהגים לומר לדוד ה' אורי, מר"ח אלול עד יוה"כ, ויש נוהגים עד שמיני עצרת ועד בכלל.^{יד}

ה. שאלה: באיזה מקום בתפילה אומרים המזמור לדוד ה' אורי?

תשובה: בשחרית ביום חול יש נוהגים דמקדימים שיר של יום קודם לדוד ה' אורי, וביום שיש בו מוסף יש נוהגים לאומרו אחר גמר תפילת שחרית קודם אין כמוך, ומ"מ יקדימו שיר של יום וברכי נפשי ואח"כ יאמר לדוד ה' אורי, ויש מקומות שאומרים אותו אחר מוסף, ולמנהגם יקפידו לומר ברכי נפשי לפני זה.

ויש נוהגים בין ביום חול ובין כשיש מוסף לומר לדוד ה' אורי אחר חזרת הש"ץ של שחרית לפני הקדיש.

בערב אומרים אותו אחר תפילת המנחה.^{טו}

תקיעת שופר

ו. שאלה: מהו המנהג בענין תקיעת שופר בחדש אלול בשחרית ובערבית?

תשובה: מנהג בני אשכנז שמתחילין לתקוע מר"ח^{טז} ואילך אחר תפילת שחרית, ויש מקומות שתוקעין ג"כ בערבית.^{טז}

ז. שאלה: אם אירע ששכחו לתקוע בשחרית

^א רמ"א (שם).

^ב מ"ב (סק"ה).

^ג מ"ב (סק"א) בשם הפמ"ג, דאין להתחיל בר"ח, דאין אומרים תחנונים בר"ח.

^ד מ"ב.

^ה ולפי המנהג דלעיל שאומרים אחר חזרת הש"ץ בשחרית לפני קדיש, גם במנחה המנהג כן.

^ו יש נוהגין מא' דר"ה, ויש נוהגים מא' אלול, דהיינו ב' דר"ח.

^ז רמ"א (שם). ומ"מ עי' בשאלה הבאה דמסתבר שהכוונה מבעוד יום, ולא כשממש לילה דאינו עת רצון.

^ח עי' בשו"ת אגרות משה (אורח חיים חלק ד סימן כא) דכתב דהנה מכיון שאיתא ברמ"א (סימן תקפ"א סעי' א')

^א והטעם מבוואר במג"א (סק"א) ובשאר הפוסקים דסוף הלילה הקב"ה שט בעוה"ז והוא עת רצון.

^ב שו"ע סעי' א'

^ג מטה אפרים, בסימן תקפ"א סעי' י"א.

^ד בשו"ע שם.

^ה ועי' במ"ב שהביא מהפוסקים דהטעם הוא שאז עלה משה בהר סיני לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר ע"ז והיו עת רצון ואיכא אסמכתא מקרא "אני לדודי ודודי לי" וזה ראשי תיבות אלול וסופי תיבות עולה ארבעים כנגד ארבעים יום מר"ח אלול עד יוה"כ וכו'. ועוד סמך מקרא ומל ד' אלוך את לבבך ואת לבב זרעך ר"ת אלול.

^ו מג"א (סק"א) והובא דבריו במ"ב (סק"א).

דיש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית, והוא המנהג שכתב הטור שנוהגין באשכנז לתקוע בכל בקר וערב אחר התפלה, ומסתבר דהערב נמי הוא כשהוא יום דוקא, או דהיה זה אחר המנחה, או אף אם נימא דהיה זה אחר מעריב הוא משום שהיו מתפללין ערבית בעוד היום גדול, דלא מסתבר שיתקעו בלילה שאינו עת רצון בתחלתה עד אחר חצות.

^ט כ"כ בשו"ת מהר"ם מבריסק (חלק ג סימן כו).

^י מ"ב (סק"א), בשם מט"א.

^{יא} שם.

^{יב} שם.

^{יג} אליהו רבה.

^{יד} אליהו רבה.

^{טו} כ"כ בשו"ת מנחת יצחק, (ח"ח סי' נא).

ימים היה אורח מארץ ישראל לעסק שלם, היה מתקבל בכבוד מלכים כיואת ליהודי הזוכה לישב בארץ חמדת אבות ארץ אשר עיני ה' בה מראשית השנה ועד אחרית שנה לפיכך מוזר היה הדבר שהרבי מודיע על אורח מארץ ישראל בעוד איש אינו יודע על כך סובב ר' אריה בין כל בתי המדרשות האכסניות וההקדש בכיכר השוק ובבית ראש הקהל ואורח מארץ ישראל אין, לא ייתכן באם אני מרגיש בכך ודאי כן הוא, ענה הרבי בתגובה לאזלת ידו של ר' אריה באיתור האורח הנעלם צא ודרוש תור וחפש עד שתמצא, ר' אריה הנבון החליט לשאול את בעלי העגלות הלא המה המביאים הנה את כל האורחים שמא ידעו הם על האורח שהגיע הנה מארעא קדישא.

איני יודע אם מארץ ישראל הוא, השיב אחד העגלונים אך ביום חמישי הבאתי בעגלתי יהודי בלתי מוכר וכמדומני שראיתיו מתלווה אל משה שניידער מסתבר שבביתו הוא מתארח, כחץ מקשת מיהר ר' אריה אל בית החייט ושאלו אודות האורח מארץ ישראל השובה בביתו לא אדע אם מארץ ישראל הוא כי לא הגיד לי מקור מוצאו, השיב החייט לתומו ביקש ר' אריה לקרוא את האורח ומה רבתה מבוכתו בראותו כי זהו הזר שגירש מעל פני בית הרבי, האם מארץ ישראל הנך, שאל ר' אריה ישירות ר' אשר מיודענו נבהל מן הפנייה הבוטה והחל לגמגם הלא קיבל עליו לבל יספר אך ר' אריה קלט את נקודת התורפה ולא ויתר בוא עמי מהר הרבי קורא לך חוש ואל תתמהמה עוד טרם קלט ר' אשר את הנעשה עמו והנה הוא מובל בידי ר' אריה היישר אל בית הרבי, שלום עליכם, קרא הרבי בחיבה גלויה משל ידיד נעורים הגיע אל ביתו, זה זמן כבר ממתין אני לך, לפני שנים הודיעו לי משמיא כי בארעא קדישא דישראל ספון יהודי על התורה ועל העבודה שאינו חפץ לנצל את זכות מצות ישוב ארץ ישראל בכדי לגייס הממון הנדרש לו לנישואי בנותיו לפיכך הטילו עלי את התפקיד לדאוג להכנסת כלה לבנותיך הבתולות, אריה, קרא הרבי למשמשו הבא נא את התיבה הסגורה, המונחת בגבהי הארון.

התיבה הובאה והרבי הגישה לר' אשר ההמום, בתשואות חן: הרי שלך לפניך, שוב נא לארצנו הקדושה והשא את בנותיך מתוך הרחבת הדעת ושמחת הלב למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת, ר' אשר לא ידע את נפשו לכו הוצף ברגשי תודה לה' על כל הטובה שגמל עימו על ידי עבדיו הנביאים, בשמחה רבה צרר את התיבה בחיקו ובעוד פיו ממלמל דברי תודה אל הדרת קדושת הרבי, יצא את ביתו נאווה קודש כשפניו מועדות אל משלחו הראשון אל אבי הקדוש מרוזין, לאחר שסיפר בהתרגשות וברטט את כל הקורות אותו עלי דרך ואת הישועה הפלאית לה זכה בבית הרבי בפרימישלאן ביקשו אבי הק' שייגיש לפניו את תיבת המעות, פתחה אבי בסילודין ולפניו נגלה אוצר רב אך מרוב שנים עטו המטבעות מעטה חלודה, נטל אבי בידי הק' מטבע אחר מטבע שפשף ומירק עד שהבריק הזהב ונצץ וכך עשה בחיבת הקודש לכל מטבעות הזהב שבתביבה, כשבגומרו הושיטן בחזרה לר' אשר והרעיף עליו מברכות קדשו.

מבין אתה אפוא, סיים הרבי הזקן מסאדיגורה את סיפורו לקרובו האברך הנצרך שביקש את המלצתו כשם שאין כדאי לנצל זכות מצות ישוב הארץ כך איז כדאי לנצל לשם ממון את זכות האבות.

השיבו סע נא אל מחותני רבי דוד מזאבלטוב מפורסם הוא כחכם וכפקח והוא בוודאי יעוץ לך עצה טובה ומועילה.

עשה ר' אשר כאשר נצטווה ושם לדרך פעמיו אל זאבלטוב העיירה לשהר את פני הרה"ק רבי דוד (בנו של האהבת שלום מקוסוב זיע"א חותנו של הרה"ק רבי יצחק מבאהוש נכד הרה"ק מרוזין) ויהי כבואו אל רבי דוד וכספרו לו את כל הקורות אותו ענהו רבי דוד ברורות אם לעצתי תשמע סע נא אל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן פועל ישועות הוא בקרב הארץ ונדע בגודל צדקותיו שם תמצא פתרון למצוקתך שוב קם ר' אשר ויצא לדרך מתוך אמונת חכמים תמימה אך בפרימישלאן קידמתו הפתעה מאכזבת הגבאי הנאמן ר' אריה שפט לפי צורתו של ר' אשר לפי בגדיו המרופטים והמאובקים ולפי תלאות הדרך שניכרו עליו היטב כי אין העומד לפניו אלא מאותם מחזרים על הפתחים החפצים לנצל את טוב לבו של הרבי ולקבל ממנו מתת יד ומכיון שידע שהמצב הכלכלי בבית הרבי אינו שפיר הקדים רפואה למכה והחליט בלי תת לקבצן להיכנס אל הקודש פנימה לא הועילו כל תחנוניו של ר' אשר כי רוצה הוא רק לקבל ברכת שלום ותו לא מכיר אני כבר את הטכסיסים הללו, עמד ר' אריה על שלו, ומנע ממנו בכל תוקף את הכניסה אל הרבי בלית ברירה פנה ר' אשר העיף והמותש אל ביהמ"ד מקום המפלט שלו משכבר הימים ושקע בלימוד משובב לב ומחיה נפש והתקיים בו לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני.

כאשר התקבץ הציבור לתפילות מנחה וערבית הבחין בו בר' אשר דן החייט דמתא ר' משה שניידער ובטביעת עין שלו קלט כי לפניו יהודי בר אוריין שחכמתו תאיר פניו לפיכך הזמינו להסב עמו על שולחנו לפת ערבית הנאה מרובה רווה ר' משה מאורחו שתיבל את שיחו וסיגו בדברי תורה ובפרפראות לחכמה וכל הילוכו בדרך ארץ שקדמה לתורה בעדינות ובאצילות ומכיון שיום חמישי היה זה קידם ר' משה והזמין את האורח לשהות בביתו במשך השבת הקרבה ובאה באין כל מוצא אחר לפניו נעתר ר' אשר ברצון להזמינה במשך יום השישי שב ר' אשר וניסה את מזלו בבית הרבי אך עקשנותו של ר' אריה הגבאי לא התפוגגה ור' אשר נותר בחוץ לאחר תפילת קבלת שבת לחש ר' משה באזני כמה מידידיו כי אורח רם מעלה מתאכסן בביתו באם חפצים אתם להתענג על ה' ולשבוע מטוב נועם שבת בואו נא לביתי לאחר הסעודה ותתבשמו מתורתו ומחכמתו של אורחי הנפלא, צר היה לו לר' אשר דבר ההתקלות סביבו תשומת הלב המרבית לה זכה, לצנינים היתה בעיניו לא בכך חפץ מן הכבוד וגורורותיו התרחק כמטחוי קשת לפיכך מילא פיו מים היו יהודי העיירה מסבים לשולחן בבית ר' משה ומצפים לשמוע הגה דבר תורה א חסידיש ווארט כאשר הבטיחם נאמנה בעל הבית אך תוחלתם נכזבה בתכלית ר' אשר ישב ביניהם וכמו אין כל ההמולה בגינו עד שנאלצו האורחים להתפזר והותירוהו באלמוניותו כשאפתו.

אתא יום הראשון בשעת בוקר מוקדמת נשמעה בבית הרבי הקריאה אריה, מיהר הגבאי ועמד לפני רבו כעבדא קמיו מארי' שמע נא עתה הרגשתי כי בעירנו נמצא אורח מארץ ישראל ראה נא להביאו אלי בהקדם, הביע ר' אריה את פליאתו כי לא שמע על כך והלא בדרך כלל מגיעים האורחים לראשונה אל בית הצדיק אך כאשר נצטווה כן עשה והחל לתור בין בתי המדרשות לברר אודות האורח מארץ ישראל וזאת יש לדעת כי באותם